

Зоран Аврамовић*Институт за педагошка истраживања, Београд*

ОД „ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ЗАБЛУДЕ“ ДО СРПСКЕ ИСТИНЕ

Сажетак

У раду се анализира порекло југословенске идеје и њен развој од 1918 до 1992 године. У другом делу се указује на шест разлога против и три за српско прихватање југословенства. Разматра се и губитничко српско искуство у југословенској држави. У другом делу анализира се повратак Србије својој државности. Политика прекида са неравноправношћу Срба у Југославији имала је подршку у највећем делу српске јавности. Српску истину о положају српског народа у СФРЈ ниједна републичка и национална елита других нација није хтела да прихвати. У интелектуалним круговима Добрица Ћосић био је предводник идеје о Југославији као српској заблуди а у политичкој власти Слободан Милошевић је преузима 1987 године.

Кључне речи: „Југословенска заблуда“, Срби, југословенска држава, српска држава.

Двадесети век је у друштвеном, политичком и културном билансу катастрофалан за српски народ. У том раздобљу изгубљено је око 2.500.000 милиона Срба, (геноцид у Јасеновцу) изгубљене су територије које су вековима припадале Србима, односи са другим државама су драстично погоршани, отети су делови културе а слика о Србима у светским медијима равна је потерници Интерпола. Каквим појмовима се може објаснити такав културни и политички пораз једног народа након његовог дугог историјског постојања?

На темељно питање узрока српске политичке и националне трагедије у двадесетом веку може се одговорити и одређеним *начином политичког мишљења* које је било у основи свих догађаја XX века. То је онај начин који је омогућио промену српског националног и

државног идентитета (грађен пуних десет векова) у југословенски. Из овако формулисаног става јасно се препознаје основна тврдња: идеја и државна стварност југословенства је била погубна за српске националне и државне интересе. Народ који је платио највећу цену за њено стварање и одржавање, највише је изгубио. Помогао је националне и верске еманципације заједница са којима је живео до 1991. године, и био за то оклеватан у светској и «њиховој» јавности.

Даље и ближе историјско наслеђе је кључ за разоткривање структурних елемената његових ововремених политичких заблуда. Написане су бројне и ваљане књиге о новјој историји српског народа. У овом раду указаће се само чињенице које су оправдавале као и на оне које су оспоравале пројекат југословенске државе са српског становишта. Сазнајна пажња неће бити усмерена на «српске политичке заблуде» већ на политичко мишљење и актере у српској нацији који су разоткрили заблуде и омогућили реafirмацију српске државотворне идеје. О политичким заблудама ће се закључивати на темељу искуствених судова. А у таквом поступку познавање историјске и политичке позадине обнове српске државе је значајније од готових појмовних конструкција.

1. ЈУГОСЛОВЕНСКА ИДЕЈА

Југословенска идеја се родила у књижевности и језику. Према историјским изворима њени кумови су хрватски културни кругови почетком XIX века. Када је угарска влада 1827. увела мађарски језик у хрватске школе, хрватска културна елита се супротставља Будиму и окреће «илирској браћи», Јужним Словенима тј. Србима. Хрватски илирци напуштају кајкавско наречје и окрећу се штокавском - српском језику. Српска књижевна елита (са Вуком) прихвата идеју о језичком јединству Јужних Словена и то ће бити извор са кога ће потећи идеја културног југословенства а затим политичког. «Југословенска идеја се зачиње на језичком и књижевном јединству а тек касније су створени југословенски политички програм и формирање политичких партија».¹

Шта се догодило суштински ново 1918. године? Народ који је вековима бранио своју веру, име, језик, културну особеност, чувао сећање на традицију улази у нову државу напуштајући ту исту традицију. Име југословенство није пуки термин већ појам који је нужно производио практичне последице. Краљевина Југославија одмах по оснивању 1918. демонстрирала је своју правну и

¹ Јован Деретић, *Путеви српске књижевности*, Нолит, Београд 1996, стр. 150; Милосављевић Петар, *Идеје југословенства и српска мисао*, Ваљево, 2007.

међунационалну нестабилност. Избори за уставотворну скупштину 28. новембра 1920. показали су да се бирачко тело одређује према верским и националним осећањима.

Срби се у ратном раздобљу Другог светског рата, политички и војно деле на монархисте, комунисте, четнике. Ратују између себе и против окупаторских сила. У целом том метежу једна ствар је била извесна: они у основи не доводе у питање свој однос према југословенској држави! Овакав став су делили српски политичари у избегличкој влади и Срби који су се борили у партизанским и четничким редовима.

Трагично искуство ратних година није било довољно да се посумња и одбаци југословенски политички идентитет. Шта је могло да оправда српску веру у будућност југословенске државе после 1945. године?

У социјалистичку Југославију српски народ је ушао као богаљ - смањен је за 1, 200. 000 својих глава. Југословенски комунисти после рата нису хтели јаке антисрпске институције. Међу Хрватима су биле усташе, међу муслиманима - исламски верски фанатици, међу Албанцима балисти, а било је и црногорских усташа. Те снаге су биле војно и политички поражене: у мају 1945 угушен је војни отпор балиста на Косову, као и усташа у Хрватској. Тај пораз међутим, није могао да порази дух мржње према Србима и њиховим националним интересима. Антисрпски дух је избијао у различитим формама после 1945. године и у околностима Титове комунистичке диктатуре «братства и јединства».

Шта у том раздобљу предузимају српски комунисти и српска политичка интелигенција? Занети ренесансом југословенства и комунистичког братства српски комунисти аминую одлуку савезног повереништва за унутрашње послове од 6. априла 1945. којом је био забрањен повратак на Космет Србима и Црногорцима који су током рата 1941-1944. били протерени од стране балиста- фашистичких сарадника. Док се 200.000 Срба исељава са Косова и Метохије, после 1965. године, српски комунист су изгубили глас. Трагедија српског народа у НДХ је «заборављена». Македонци, Муслимани и Црногорци се самопромовишу у нацију.

Оно што посебно збуњује у овом трагичном путу Срба кроз XX век јесте чињеница да се упорно одбија извлачење поука из трагичних практичних последица југословенства. Несхватљиво је да југословенска утопија на делу између два светска рата, а затим усташки ратни геноцид и поратно титоистичко југословенско

искуство нису активирали разлоге на страни Срба против преузимања новог политичког идентитета.

Мало је народа у историји који су у тако кратком раздобљу толико штете нанели сопственим интересима. Помагали су еманципацију (стварање националног идентитета) других народа у Југославији (или је нису спречавали) и при том радили директно против својих интереса. То су биле чињенице али српска политичка мисао није била спремна да проникне у прави извор тог невиђеног багателисања сопствене историје и замрачивања властите будућности. Сви су имали своја национална крила са јасним политичким циљевима једино се српски народ заносио југословенством. Југословенство је било замена за чињенице. Тај модел државе је удаљио Србе од стварности

Међународно растурање СФРЈ 1992. суочио је Србе са властитим државним и политичким поразом. Толико уложене енергије, идеја, људи, жртва да би на крају српски народ био изложен страховитом понижавању од своје јучерашње «државне браће» и некадашњих европских и америчких савезника.

2. ШТА ЈЕ ОПРАВДАВАЛО А ШТА НИЈЕ ПРИХВАТАЊЕ ЈУГОСЛОВЕНСТВА?

Политичка збивања у Европи на почетку XX века и тада расположива знања о држави и политици била су довољна претпоставка да се размисли о разлозима за улазак у један такав пројекат какав је нова држава са новим именом. Шта су могли бити разлози за нову државу. Њој у прилог, са идентитетског гледишта, је ишла: 1) етничка блискост Јужних Словена, 2) просторна близина (помешаност), 3) повезивање делова српског народа у једну државу, 4) језичка блискост. Ови разлози су превагнули у српском опредељењу за југословенство као и идеја отпора германским, угарским, османлијским тежњама на Балкану (словенски отпор).²

Међутим, свако озбиљније политичко мишљење о новом државном пројекту и новом идентитету могло је да открије скривене (и очекиване) препреке на том путу. Дефинишемо их као разлоге против, засновани на државотворним и националним мерилима.³

1) Историјско наслеђе, политичка прошлост и културна традиција Срба, Хрвата и Словенаца је била како почетком века тако

2 Зоран Аврамовић, *Друго лице демократије*, Филип Вишњић, Београд, 1998.

3 Svetozar Stojanović, *Propast komunizma i razbijanje Jugoslavije*, Filip Višnjić, Beograd, 1995.

и пре очигледан знак разликовања. У тим различитим традицијама обликовали су се и особени економски интереси. Постојали су антијугословенски отпори, различити школски и правни системи и пре 1918. године

2) Цркве Срба и Хрвата и Словенаца су биле подељене још 1054. године. Морало се већ тада знати да утопија државног и националног јединства са раздвојеним црквама дугим десет векова не може бити остварена. Зар нису била већ тада позната сукобљавања Срба са католичким круговима Хрватима и Маџарима у Војној Крајини или Војводини. Утицај и улога Ватикана није могла да се пренебрегне.

3) Разлог против заједничке државе могао се открити у самој природи политичке власти. Борба за власт се води, између осталог и за остваривање националних интереса. Политичка власт није само чување постојећих институција него и промена. Слобода у политици значи и стварање новог. Пажљива анализа словеначких и хрватских политичких интереса могла је показати да југословенство није њихов крајњу циљ.

4) Поред искусвених разлог против могли су се и у теоријским знањима о стварању и опстанку државе пронаћи неки аргументи против нове државе. За стабилност нове државне творевине потребна је дуга и темељита идејна и колективнопсихолошка припрема. Краљевина СХС је настала у околностима рата, без солидне политичке припреме али са њеним литерарним сурогатом. У том рату Хрвати и Словенци су били на страни поражених сила. Срби су дали огромне жртве у људству и материјаним добрима за одбрану своје државе и како се испоставило стварање нове.

5) Један разлог против нове државе скривао се у начелној вредности којом се оправдавао у међународној политици чин стварања нове државе. На традицији *Декларације независности* (1776) и *Декларацији о правима човека и грађанина* (1789) формулисана је идеологија права на самоопредељење народа. Већ је указано на, у то време владајуће знање, о «једном народу са три имена». У то знање су највише веровали Срби. Код Хрвата и Словенаца је било значајних отпора идеје троименог народа, пре и после 1918. године.

3. ГУБИТНИЧКО ИСКУСТВО СРБА У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ

Пут кроз југословенски XX век страховито је коштао српски народ и његову културу, његово политичко, национално и културно биће.

1) Најпре, на српској страни су пале огромне жртве за стварање прве и друге Југославије. Ставити толико живата, око 2,5 милиона, на олтар нове државе и доживети да некадашњи «братски народи» све то баце под ноге, и да Европа и УН прихвате њихове националне и државничке захтеве, на рачун Срба, недвосмислен је доказ узалудности датих живота за пројект нове државе 1918. и 1941.

2) Проблем легитимности власти био је ‘’пијавица’’ свих влада и свих институција од 1918. до 1991. У Краљевини није могла да се постигне сагласност у погледу државних институција и национално-правних захтева. Комунистичка Југославија је обезбедила ратни легитимитет, али убрзо је идеолошка сагласност заменила правно-процедуралну. У тесној вези са проблемом легитимитета налази се и проблем општих слобода и права. Од 1918. до 1991. ове слободе и права су стално сузбијане. Сваки вишак слободе и права водио је у сепарацију и дезинтеграцију државе.

3) У тој држави у коју је уложена интелектуална енергија, политичко знање, метеријална добра, људске жртве Срби су доживели да се делови њиховог националног бића а) преверавају – католичење и исламизовање, б) откидају и конституишу као нове нације: Македонаца, Муслимана, Црногораца. Тај двојни идентитет, један преко вере други преко државности, оствариван је у негацији српске компоненте идентитета. О том мрвљењу српског националног идентитета, (Македонија поништила цео српски средњи век) нико није могао ни да сања 1918. Да ли је одговорност политичког мишљења пројекта нове државе, самим тим мања.

4) Геноцид у Хрватској и на КиМ. Они који су се жртвовали за нову државу, Краљевину Југославију, нису ни слутили да ће за само двадесетак година започети геноцид хрватских усташа над Србима (више од милион побијених), а неку годину касније тихи, а потом све очистији изгон Срба са Косова и Метохије. Етничка померања српског народа настављена су била и у држави за коју су веровали да је остварила сан о националном уједињењу и ослобођењу. «Како је разумном човеку могућа вера у братство са народом и народима који су извршили геноцид»?⁴

4 Добраца Ћосић, *У туђем веку* 1, Службини гласник, Београд, 2002, 3.1.2002.

5) У међуратној Југославији делују усташки покрет, ВМРО, и црногорски зеленаши на челу са Секулом Дрљевићем. У току рата створена је НДХ. Српски комунисти са другим комунистима «заборављају» међуратни тероризам, антијугословенство и Јасеновац. Прихватају изјегначавање усташа и четника, територијално и национално дељење српског народа са паролом «слаба Србија, јака Југославија».

6) Српска културна добра су у Југославији, особито у социјалистичкој, постала својина свих, да би се у погодном тренутку узимало колико треба. Цеп се српски језик. Ћирилица се потискује, шири се латиница. Српским језиком су говорили Хрвати, Муслимани и Црногорци. После 1991. преовладале су притајене тежње за језичким сепаратизмом. Оно што су Хрвати одувек желели, да дају национално име језику, после 1991. делови муслиманске и црногорске интелигенције настоје да исто то учине: црногорски и бошњачки језик. Српска култура је у историји југословенске државе, постала разграђен виноград; у њега је улазио ко је хтео и узимао делове духовне традиције, установе, личности, дела. Култура Дубровника је похрваћена, српски писци у Српској Крајини - похрваћени итд.

7) После 1945 године, стварају се аутономне покрајине које нису постајале пре 1945. године и то у Републици србији. Срби у Хрватској који су силно пострадали у НДХ не да нису добили аутономију већ су хрватски комунисти почели да гасе и њихове културне установе. А Македонија која је имала велику мањину етничких Албанаца такође није добила аутономију. Уставна неравноправност српског народа, продубљена је Уставом из 1974. године. Јачање конфедерације директно је производило српску дезинтеграцију.

8) Иако су Срби стекли државност још на Берлинском конгресу, када се није знало за муслиманску, македонску, албанску нацију, доживели су да управо ове заједнице са Словенцима, и Хрватима траже од ОУН да се СРЈ избрише из чланства светске организације и других најважнијих међународних организација.

9) Језик лажи и мржње о Србима раширио се по европском и америчком протору. У тим нечувеним лажима било је неког интереса. Српски народ је материјално сиромашно, морално блаћен, душевно давлан, политички подвргнут изолацији, образовно уназађен.

10) У процесу разбијања Југославије оснажена је једна струја српског аутошовинизма. У најтежим околностима по српски народ, у време великих патњи једна српска интелектуална групација

оштрашћено је окривљавала Србе за догађања у СФРЈ.⁵

У целој овој, са политичког гледишта, невероватној историји давања себе другима, инструментализујући себе за друге од највећег је значаја сам крај југословенске државе. Ниједан политички центар у СФРЈ није хтео да разматра и прихвати српску истину о сопственом положају у држави. А у оставинској расправи српски народ је најгоре прошао. Они који су се највише жртвовали за стварање и постојање те државе и који су толико учинили за еманципацију других народа и националних мањина доживели су невиђена понижења и увреде. Политичке елите и интелектуални слојеви некадашње браће уочи разбијања а нарочито после међународног признања југорепублика смислили су и лансирани у свет гомилу лажи и клевета српског народа. У политичком речнику за Србе су резервисали реч «фашизам», «агресор» а у политичкој кампањи против Срба користе се сви расположиви инструменти - медије, конференције, међународне организације. Од Словеније, Хрватске, муслиманске Босне и косовских Албанаца најфреквентнији су били позиви НАТО снагама да бомбардују Србе. Зашто? У процесу спољног и унутрашњег растурања СФРЈ српски политички ум је прихватио критеријум права на самоопредељење народа. По том критерију је немогућно пронаћи агресора. Формула за тако нешто је нађена у праву република на самоопредељење.⁶

4. ПОВРАТАК НАЦИОНАЛНИМ ИМЕНУ СРБИ СУ ТРАГИЧНО ПЛАТИЛИ

После Титове смрти 1980 године, делови критичке интелигенције у Србији (Београду) све активније постављају питање положаја српског народа у СФРЈ. Устав из 1974. године се означава као тежак ударац начелу равноправности народа у СФРЈ али и у СР Србији. Овај устав произвео је покрајине у СР Србији у федералне јединице, при чему Срби у Хрватској нису имали никаква самостална национална политичка права. И Македонија је поштеђена аутономије албанске мањине.

Пет година после Титове смрти Срби са КиМ дижу глас о свом положају у покрајини Косово. Започињу њихови протести. Народ са делом српске интелигенције се политичке активирао. У петицији о стању Срба на КиМ коју је 21.1 1986 потписало 211 угледних интелектуалаца из Србије, пише: „Свим неравнодушним људима ове

5 Зоран Аврамовић, *Родмирци и родољупци*, Службени гласник, Београд, 2013.

6 Зоран Аврамовић, *Срби и пропаст Југославије* - зборник радова, Завод за уџбенике, Службени гласник, Београд, 2017.

земље одавно је постало јасно да геноцид ма Косову не може бити сузбијен без дубоких друшевених и политичких промена у целој земљи. А те су промене незамисливе без промене и у односима САП и СР Србије, односно СФРЈ.⁴⁷ Меморандум САНУ годину дана касније анализира неравноправан положај Срба у Југославији и предлаже оквир за свеобухватне реформе.

Критичкој јавности која је потенцирала питање положаја Срба у СФРЈ после 1980 године недостајала је политичка власт која би захтеве одоздо прихватила као свој циљ. Преломна седница српских комуниста 1987. године, може се разумети управо као сукоб између оне струје која није хтела да прихвати незадовољства у народу и јавности и оне која је одлучила да се постави српско питање у Србији а касније у СФРЈугославији. Милошевић је био на челу ове друге опције српских комуниста.

Отворило се питање међунационалних односа у СФР Југославији. Историјско-политички ток био је: или ће се СФРЈ реформисати на равноправној основи или ће се нације разићи. Како? Републичким линијама или посредством националног самоопредељења. Запад је подржао републички критеријум.

Проблеми су били претешки. Срби постављају питање свог статуса на КиМ, у Хрватској, у БиХ. Ојачали сепаратизам несрпских лидера и елита, никако није пристајао на промене. Држали су се паролe. «Слаба Србија, јака Југославија». То Срби нису могли више да подносе. Словеначки, хрватски, муслимански сепаратизам (касније и албански на Косову) спрема се, уз подршку тајних сила на Западу, на оружану одбрану својих захтева. То се догодило после демократских избора 1990. године.

Када је Милошевић (и Србија) постао мета већинске политике Запада? Када је укинуо уставом 1989 државност покрајина. Запад је подржавао Србију по уставу из 1974. То се може видети по захтевима Милошевићу да не дира Албанце од 1991 године. Већ тада су стали на страну Албанаца а против Србије. Помоћник немачког шефа дипломатије Класуа Кинкела, Гинтер Кробог долази у тајну посету Ћосићу са поруком, односно «ултимативним захтевом да се Косову да специјални статус и испуњење албанских захтева у домену људских права».⁸ Нешто слично је тражио и француски шеф дипломатије Ролан Дима.

Добрица Ћосић записује да је 1993. године, Бил Клинтон послао претеће писмо Слободану Милошевићу у коме стоји:»у

7 Zoran Avramović, *Drugo lice demokratije*, Filip Višnjić, Beograd, 1998.

8 Добрица Ћосић, *ЛИИД*, Службеник гласник, Београд, 2009.

случају сукоба на Косову који би био изазван са српске стране САД ће бити спремена да пошаљу војне снаге на Косово и у Србију». Ћосић коментарише: Чудовишна и заиста америчка идеја. Сила, новац, незнање. Америка је спремна да ратује против Србије због њене «агресије на Косово!».⁹

Одбрана српских права у Хрватској и БиХ коју је политички заступао Милошевић била је праћена жестоком критиком његове власти од стране досовске опозиције. Ћосић сведочи да се Милошевић залагао за мир у БиХ али да је материјално помагао Србе преко Дрине. Из данашње перспективе није јасно шта је хтеле опозиције 1990-1999 године? Да га смени са власти иако није добијала изборе. Да води другачију политику? Какву? Да остави Србе или да уђе у рат са Хрватима?

После одлуке Запада да Срби преко Дрине не могу нипошто да остану правно повезани са Србијом, Милошевић је одлучио да више не попушта и да не пристане на политику одвајања Косова из уставноправног поретка Србије. Када је Запад одлучио да НАТО бомбардује Србију 1999. године због Косова, ДОС у већем делу инструктиран и финансиран са Запада више је смишљао како да руши власт него да стане у одбрану државне целине.

5. ИСПРАВЉАЊЕ НЕРАВНОПРАВНОГ ПОЛОЖАЈА СРПСКОГ НАРОДА У СФРЈ

Две идејно-политички најутицајније личности повратка Србије самој себи били су: интелектуалној јавности Добрица Ћосић а у политичкој пракси Слободан Милошевић.

Добрица Ћосић. Ћосић је био предводник оне српске интелигенције која се борила за српске интересе и права у Југославији. Сумња у југословенство почело је од 1968. Јавно, али по дневничким записима и раније. Ћосићева неомеђена вера у југословенство била је последица и његовог недовољног знања о коренима југословенства и нација и вера које су ушле у ту државу 1918. године. Али такво југословенство Ћосић је затекао. Српски научна и књижевна интелигенција као и српска политичка елита нису прозрели неутемљеност конструкције «један народ са три вере», почетком 20. века. Међунационалне сепаратне тежње и сукоби, посебно Хрвата и Срба нису поколебали југословенско опресељење српских актера, ни после геноцида у Јасеновцу. Југословенство је политичка доминаната српских комуниста и већег

9 ЛИД, *Службени гласник*, Београд, 3.март 1993.

дела српске интелигенције. Али и то се мења после Титове смрти. Националне и националистичке стварности су биле снажније и моћније од класних и интернационалистичких идеологија.

И српско национално самоосвешћивање, показује Ћосићево искуство, доказ је да се у судару политичке замисли и стварног живота увек треба ослонити на ово друго. Ако се предност да првом, колективна цена се мора платити. И то скупо. «Стварност је победила нашу веру» записује на једном месту.

Суочен са чињеницом да југословенство губи од националних сепаратизама и егоизама, Ћосић записује после 1966 године, две могућности. По једној, мислећи човек ове државе мора да размотри стварање треће Југославије, стварање „новог програма за ново друштво и нову Југославију“ (16.12. 1968). Друга је ратни унутардржавни сукоби. “Мрачна, крвава будућност чека ову земљу“ (октобар1974). То је година новог Устава који конфедерализовао државу а донет је у условима самоуправног социјализма који је „породио национални фашизам у Хрватској, колективни егоизам Словенаца, муслиманство као нација, гневно и глупо српство – једно титоистичко варварство“ (октобар1974).

Како је под диктатуром титоизма избијао хрватски и албански национализам први одоздо, други одоздо, могло се претпоставити шта ће се догађати после Титове смрти. Демонстрирају Албанци у Приштини 1.4 1981 са захтевима за добијање статуса републике за Косово. Национални дух је већ био изашао из боце југословенског „братства и јединства“. Ћосић не види будућност југословенске државе али још не губи наду. „Незадрживо пропада наша самоуправна, социјалистичка, несврстана Југославија“ записује 3.9 1982. године, али држи да је обавеза мислећих људи да храбро и мудро понуде „нову визују југословенског друштва и државе, нови програм социјалне демократије“ (3.2.1982).

После разбијања СФРЈ Ћосић понавља оно што је написао 1971 године: «српско духовно биће разламало се државним границама» (1999). Под околностима распадања СФРЈ, српски народ се сабија и заокружује свој животни простор. «Читав XX век Срби су посветили остварењу југословенског циља да би крајем века та идеологија доживела потпуни пораз» (1999).

Своје политичко искуство и своју мисао о српском 20 веку. Ћосић сажима у једној реченици: две највеће заблуде српског народа су југословенство и бољшевички социјализам. То је био став који је усвојила српске национална интелигенција. Али чекала се политичка

воља која ће операционализовати ослобађање од заблуда.¹⁰

Слободан Милошевић. После разрачунавања две струје унутар српских комуниста на чувеној септембарској седници 1987. године, Милошевић је по општем мишљењу националне интелигенције био „први српски политичар који је после рата одлучно поставио српско национално питање“.

Када је Милошевић (и Србија) постао мета већинске политике Запада? Када је уставом 1989. укинуо државност покрајина. Запад је подржавао Србију по уставу из 1974. То се може видети по захтевима Милошевићу да не дира Албанце од 1991 године. Већ тада су стали на страну Албанаца а против Србије. Добрица Ћосић је оставио записе о претећим порукама немачких и америчких (и других западноевропских) политичара Милошевићу због косовских Албанаца. Бил Клинтон је 1993. године, послао претеће писмо Слободану Милошевићу у коме стоји: «у случају сукоба на Косову који би био изазван са српске стране САД ће бити спремена да пошаљу војне снаге на Косово и у Србију».

Догодио се трагизам политичке историје. Опште незадовољство положајем српског народа у СФРЈ један политичар са својом странком прихватио је као чињеницу и кренуо да политичким средствима исправи ту неравноправност. Одмах је добио противнике у политичким елитама других нација. Ускоро и политичари Запада осуђују демократски изабраног председника Србије. Показало се да Југославија није могућна на равноправним националним основама. Али када је почео да исправља ту неправду, против Милошевића су се окренули и делови критичке интелигенције који су покренули то уставноправно и национално питање. Зашто? То питање чека одговор. Један се налази у “чаша отрова”. Неко је записао: „Политичко поверење људи је она вера на чијем дну је отров. Мудар политичар веру следбеника и народа никада не испија до њеног дна». То се није догодило Милошевићу. Прихватио је јавне захтеве за промену положаја српског у СФРЈ а народа а онда су га предлагачи захтева, део политичке елите и део народа напустили, неки до тачке пони жавања. Демонизацији унутрашњих политичких противника, у случају Милошевића и додавање кривице за ратове, убрзо су се придружили они инострани политички интереси који теже смањивању и слабењу српске нације на Балкану.¹¹

Историјске оцене владавине Слободана Милошевића,

10 Добрица Ћосић, *Лична историја једног доба*, Службени гласник, Београд, 2009.

11 Слободан Антонић, *Још није готово*, Вукотић, медиа, Београд, 2014; Borisav Jović, *Od Gazimestana do Haga – vreme Slobodana Miloševića*, Metaphysica, Beograd, 2009.

неће моћи да заобиђу чињеницу да је за повратак Србије самој себи, свом имену, заслужан и онај кога су многи Срби разапињали а Хашки трибунал утамничео и усмртио. Југославија је била погрешно склепана држава и о томе доказе даје њен крај колико и кратка историја међунационалних сукоба. Из те Југославије су хтели да изађу Хрвати, Словенци а онда и друге новостворене нације. Сви су добијали, само је српство губило. Та игра је морала да се прекине. Српску истину о неравноправном положају друге националне елите нису хтеле да прихвате. Можда је могло и другачије да се одрешу југословесни чвор, неким мирним путем. То је замишљена историја. Али догодило се ратно разбијање (раздвајање) република а не нација и Србија, која је ушла као држава у Краљевину СХС, коначно се вратили самој себи. Персонализован овај догађај се неминовно политички везује за дело Слободана Милошевића.

Литература

Аврамовић Зоран, *Друго лице демократије*, Филип Вишњић, Београд, 1998
Деретић Јован, *Путеви српске књижевности*, Нолит, Београд 1996, стр. 150.

Аврамовић Зоран, *Родмирци и родољупци*, Службени гласник, Београд, 2013.

Аврамовић Зоран, *Срби и пропаст Југославије* - зборник радова, Завод за уџбенике, Службени гласник, Београд, 2017.

Антонић Слободан, *Још није готово*, Вукотић, медиа, Београд, 2014.

ЛИЈД, *Службени гласник*, Београд, 3.март 1993.

Милосављевић Петар, *Идеје југословенства и српска мисао*, Ваљево, 2007.

Ћосић Добрица, *У туђем веку 1*, Службини гласник, Београд, 2002, 3.1.2002.

Ћосић Добрица, *ЛИЈД*, Службени гласник, Београд, 2009.

Ћосић Добрица, *Лична историја једног доба*, Службени гласник, Београд, 2009.

Аврамовић Зоран, *Друго лице демократије*, Филип Вишњић, Београд, 1998.

Јовић Борисав, *Од Газиместана до Хага – време Слободана Милошевића*, Metaphysica, Београд, 2009.

Stojanović Svetozar, *Propast komunizma i razbijanje Jugoslavije*, Filip Višnjić, Beograd, 1995.

Zoran Avramovic

FROM THE “YUGOSLAV MISSION” TO SERBIAN TRUTH

Resume

The paper analyzes the origin of the Yugoslav idea and its development from 1918 to 1992. The second part points to the six reasons against and three for the Serbian acceptance of Yugoslavia. The losing Serbian experience in the Yugoslav state is also being considered. The second part analyzes the return of Serbia to its statehood. The policy of interrupting the inequality of Serbs in Yugoslavia had support in most of the Serbian intellectually public. The Serbian truth about the position of the Serbian people in the SFRY did not want to accept any republican and national elite of other nations. In intellectual circles Dobrica Cosic was the leader of the idea of Yugoslavia as a Serbian mistake, and Slobodan Milosevic took over the political regime in 1987.

Keywords: “Yugoslav misconception”, Serbs, Yugoslav state, Serbian state.

* Овај рад је примљен 14.12.2018. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 11.01.2019. године.